

ECONOMIC SCIENCES

EU COMPETITION POLICY

Zayats O.,

*Doctor of Economics, Associate Professor
at the Department of International Economic Relations
at Uzhorod National University, Uzhorod, Ukraine*

Yarema T.

*assistant at the Department of International Economic Relations
at Uzhorod National University, Uzhorod, Ukraine*

КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА ЄС

Заяць О.І.,

*д. е. н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”*

Ярема Т.В.

*асистент кафедри міжнародних економічних відносин
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”*

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6912716>

Abstract

The article examines the competition policy of the European Union Member States. It identifies the main objectives of the EU competition policy. It was found that the integration of the EU in the context of globalization, viewed as the interdependence of the Member States and their integration into the community, strengthens the competitive advantages of the group as a whole and contributes to its sustainable collective development in the long run.

Анотація

У статті досліджено конкурентну політику країн-членів Європейського Союзу. Ідентифіковано основні цілі конкурентної політики ЄС. З'ясовано, що саме інтеграція ЄС у контексті глобалізації, як взаємозалежність країн-членів та об'єднання їх у співтовариство, зміцнює як конкурентні переваги угруповання у цілому, так і сприяє його сталому колективному розвитку у довгостроковій перспективі.

Keywords: competition policy, competitive advantages, European Union, integration, dezintegration.

Ключові слова: конкурентна політика, конкурентні переваги, Європейський Союз, інтеграція, дезінтеграція.

Сьогодні єдиний внутрішній ринок ЄС кардинально змінює якість таких категорій як витрати (знижують митні бар'єри, але зростають витрати на науково-технічне забезпечення економічної діяльності) та прибуток (за рахунок зростання значення ефекту масштабу ринку). У зв'язку з цим, спокуса підприємств-конкурентів замінити реструктуризацію або модернізацію виробництв на змову щодо розподілу ринку досить велика. При цьому національні держави країн-членів ЄС, у свою чергу, надають підтримку нежиттєздатним підприємствам, на протипагу надання переваг розробці та впровадженню інновацій. Тобто, ці заходи часто-густо можуть мати вплив, еквівалентний кількісним обмеженням торгівлі та сприяти протекціонізму. **Сьогодні** основними цілями конкурентної політики ЄС є [1]:

- контроль бар'єрів, що створюються практикою національних підприємств країн-членів ЄС та розбалансовують або монополізують ринок;

- запобігання неринковим практикам порушення конкуренції державами, які субсидують окремих національних виробників та держпідприємства (включаючи природні монополії);

- стимулювання інновацій і механізми мотивування досліджень та розробок підприємств-лідерів НДДКР;

- сприяння збалансованому регіональному розвитку та зростанню конкурентоспроможності ЄС на світовому ринку.

Регіоналізація глобальних процесів як способу реалізації потенцій глобальної економіки, модифікація існуючих інтеграційних ініціатив (як відповідь на виклики зростаючої конкуренції на тлі усвідомлення ризиків реалізації дезінтеграційних сценаріїв) суттєво прискорилися на початку XXI ст. Аналіз свідчить, що наразі дезінтеграційні ефекти у межах інтеграційних угруповань пов'язані не стільки із кардинальними суперечками або формуванням опозиції, скільки з питаннями національної та культурної самобутності, протиріччями симбіозу державних, наддержавних і ринкових регулюючих

інституцій, індивідуалізації розуміння національними урядами понять «єдність/співпраця» і «передача частини власного суверенітету» наднаціональним органам управління. Це вносить суттєві зміни у диспозицію та співвідношення інноваційної сили країн-членів ЄС під впливом модифікованих форм конкуренції.

Хоча сьогодні у межах ЄС інтеграція визначається як провідний вектор розвитку, реформування внутрішньонаціональних економіко-правових механізмів відповідно до структур, зазначених у рішеннях наднаціональних регулюючих інститутів Євросоюзу, по різному стимулює позитивну соціально-орієнтовану інтеграцію. Відомо, теоретичне обґрунтування інтеграційних процесів ґрунтується на наукових школах федералізму, функціоналізму і неофункціоналізму, однак сьогодні існують різні їх бачення щодо ролі та місця форм інтеграції у об'єднувальних процесах. Мова йде про обмеження державного суверенітету. Воно пов'язане, перш за все із тим, що держава та її інтереси розглядаються як першопричина міждержавних суперечностей (які іноді зумовлюють суттєві конфліктні неузгодження). Крім того, хоча національна приналежність (наприклад, у вигляді громадянства) зберігається, традиційна ліберально-раціоналістична внутрішньоінтеграційна політика перетворюється у панівну у ході якої корисливі національні інтереси та вигоди у замкненому інституційному «середовищі існування» усуваються, а національне громадянство перетворюється у принцип виключення. У зв'язку з цим, саме інтеграція ЄС у контексті глобалізації, як взаємозалежність країн-членів та об'єднання їх у співтовариство, зміцнює не лише конкурентні переваги угруповання у цілому, а й сприяє його сталому колективному розвитку у довгостроковій перспективі.

Ретроспективний аналіз свідчить, що процес інтеграційної взаємодії країн-членів ЄС призводить до зближення господарських механізмів у формах міждержавних угод і регулюється міждержавними інститутами. Загалом, вона не є лінійним процесом (концепція позитивної і негативної інтеграції згідно концепції Тінбергена–Піндера), тобто відбувається, з одного боку, зближення соціально-економічних стратегій і пріоритетів політик, гармонізація діяльності національних владних інститутів, пошук моделей міжкраїнової взаємодії. З іншого – формування системи взаємопов'язаних ринків і створення єдиного ринкового економічного простору у групі країн, шляхом зняття бар'єрів у їх торгово-економічному співробітництві. При цьому розширене трактування міжнародних інтеграційних процесів як чотирьохрівневої моделі (глобальний, георегіональний, національний та рівень фірми/ТНК) [2, С. 243–263; 3, С. 180–187] сприяє розумінню трансформаційної природи інтеграційної взаємодії та змін у співвідношенні інноваційної сили країн інтеграційного угруповання. Останні пов'язані із логікою стадійного детермінізму – суперечливими моментами (включаючи кризові явища) процесу зміни характеристик та якісного змісту стадій розвитку інтеграції упродовж тривалого періоду. Перехід від принципу

підпорядкованості (чітка ієрархія та глибока асиметричність відносин залежності) до полі-залежності (рух в бік симетричності за умов формування єдиних правил співпраці і центр-периферійної фрагментації світового господарства) визначає новий формат міжкраїнової конкурентної взаємодії у межах інтеграційної співпраці.

У контексті впливу інтеграційних та дезінтеграційних процесів в ЄС на співвідношення інноваційно-конкурентної сили країн-членів важливим є поняття «дезінтеграційний конфлікт», який пов'язаний у сучасних умовах із співвідношенням процесів формальної (завичай керованої державою) та реальної (держава практично не втручається) інтеграції. Мова йде про як рівень взаємозалежності від обсягів трансакцій (гранична залежність), так і ступінь ефективності моделей та типів інтеграційного розвитку (не лише їх урізноманітнення) у контексті інституційної трансформації національно-державних структур економіки країн-членів Євросоюзу. Тому вагомість цих показників визначає особливості прояву стримуючого ефекту «дезінтеграційного конфлікту».

Сьогодні висока варіативність розподілу інтересів у європейському інтеграційному угрупованні свідчить про постійне співіснування у його межах конвергентних і дивергентних процесів, фрагментації і локалізація як суперечливих, проте нерозривних тенденцій конкурентно-інноваційного розвитку. Аналіз свідчить, що на різних етапах становлення та розвитку ЄС існували (та існують сьогодні) відмінності у інтересах країн-членів, що детермінують дезінтеграційні ризики, пов'язані із зростанням попиту на протекціонізм. Іноді останній порівнюють із «компенсацією за регіональну інтеграцію» [4], маючи на увазі концентровану природу переваг від протекціонізму (для обмеженої кількості суб'єктів господарювання, що конкурують на внутрішньому ринку) в умовах негативного впливу зовнішньої торговельної лібералізації на окремі галузі національних економік країн-членів ЄС.

Сучасний ЄС являє собою складний механізм міжнародної регуляторної координації у найбільш розвиненій формі послідовної комбінації окремих національних регуляторних агенцій та єдиної транснаціональної регулятивної інституції. Остання, по-перше, визначає окремі загальні правила і впроваджує певні складові спільної політики з огляду на її зміст та час імплементації (об'єднує національні юрисдикції у певній сфері політики). По-друге, формує підґрунтя нової парадигми економічної взаємозалежності (вертикальна інтеграція з елементами економічного федералізму та інституційно-соціальної інтеграції) і передбачає створення єдиного ринку на основі глибокої гармонізації усієї сукупності умов виробництва й обігу товарів і послуг. По-третє, упорядковує багатосторонню взаємозалежність усередині регіонального простору у формі «інтергавернменталізму», що знаходить свій вираз у різноманітних конкретних регіональних проєктах і відповідних їм інституціях. Багатостороння співпраця як ключова типологічна спорідненість стратегій інтеграційної співпраці та стійка орієнтація

країн-членів європейської інтеграції на пріоритетність розвитку внутрішньогрупових зв'язків на противагу позагруповим (формальним інтеграційним намірам та процедурам) визначають міжурядовий «наддержавний» підхід, заснований на використанні «м'якої» сили та ресурсу аттрактивності [5].

ВИСНОВКИ. Сучасна міжнародна регуляторна кооперація ЄС, з одного боку, не лише полегшує міжнародну співпрацю і взаємодію (шляхом імплементації загальних норм, принципів і правил), активізує колективні наднаціональні інтеграційні інститути, а й сприяє формуванню зобов'язань і репутації країн-членів Єврозони, усуненню невизначеності і порушень (шляхом моніторингу і впровадження механізмів санкцій). Більш того, процедурна база для подальшого руху (або для ініціалізації такого руху) налаштована на поглиблення взаємодії у суто матеріалізованих аспектах інтеграції: зростання взаємної торгівлі, збільшення прямих іноземних інвестицій, поліпшення інноваційного процесу, підвищення конкурентоспроможності та продуктивності, збільшення доходу на душу населення, зростання зайнятості. З іншого – гармонізує внутрішнє регулювання галузей, спільну конкурентну політику у контексті реалізації порівняльних переваг виробників на відповідних внутрішніх ринках країн-членів ЄС, пов'язаних із подоланням: а) диференціації національних систем регулювання економічної активності; б) фрагментації міжнародного виробничого процесу і аутсорсингу; в) дисбалансів

цінових факторів виробництва та нових технологічних досягнень; г) недосконалості форм трансферу знань і технологій та технологічної дифузії. Результатом є «проконкурентний» вигреш від реалізації динамічних торговельних переваг на основі принципу «*learning by doing*», розширення можливостей отримання економії на масштабі через торговельну лібералізацію та ефектів (шляхом поглиблених інтеграційних угод) від залучення на світові ринки національних виробників для участі у високотехнологічних прямих іноземних інвестиціях.

Список літератури:

1. Adarov A., Klenert D., Marschinski R. & Stehner R. Productivity Drivers: Empirical Evidence on the Role of Digital Capital, FDI and Integration. 2020. DOI: 10.2760/740691
2. Thompson H. International Economics. Global Market and Competition. 2011. 3rd ed. Auburn University, USA. 437 p.
3. Jager H. & Jempa C. Introduction to International Economics. Second Edition. 2011. 424 p.
4. Заяць О. Теоритичні основи міжнародної економічної інтеграції в умовах розвитку торговельно-економічних відносин між країнами. Ефективна економіка. 2013. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>
5. Warleigh A. & L. Langenhove The Contribution of Comparative Regionalism. Journal of European Integration. 2010. Vol. 32. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2010.518715>